

Regeringens proposition

2001/02:178

Barn i väpnade konflikter – Fakultativt protokoll
till FN:s konvention om barnets rättigheter

Prop.
2001/02:178

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 25 april 2002

Lena Hjelm-Wallén

Lars Engqvist
(Socialdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att riksdagen godkänner det av Förenta nationernas generalförsamling den 25 maj 2000 antagna fakultativa protokollet till FN:s konvention om barnets rättigheter om barns indragning i väpnade konflikter. Regeringen redovisar också sin bedömning av vilka lagändringar som protokollet föranleder. Några förslag till lagändringar läggs dock inte fram i denna proposition, utan regeringen avser att återkomma till riksdagen med sådana förslag vid ett senare tillfälle.

1	Förslag till riksdagsbeslut	3
2	Ärendet och dess beredning	4
3	Allmänna utgångspunkter	4
3.1	FN:s konvention om barnets rättigheter	4
3.2	Varför ett fakultativt protokoll	4
3.3	Skyddet för barn i väpnad konflikt.....	5
4	Det fakultativa protokollet om barn i väpnade konflikter	7
4.1	Allmänt	7
4.2	Deltagande i fientligheter och tvångsrekrytering till väpnade styrkor – artikel 1 och 2	8
4.2.1	Artiklarnas innebörd.....	8
4.2.2	Svensk lagstiftning	9
4.2.3	Slutsats	9
4.3	Frivillig rekrytering till de väpnade styrkorna – artikel 3 ..	9
4.3.1	Artiklens innebörd.....	10
4.3.2	Svensk lagstiftning	11
4.3.3	Slutsats	12
4.4	Väpnade grupper – artikel 4	12
4.4.1	Artiklens innebörd.....	12
4.4.2	Gällande svenska straffbestämmelser	13
4.4.3	Slutsats	16
4.5	Förhållandet till andra regler på området	17
4.6	Nationellt genomförande.....	17
4.6.1	Artiklens innebörd.....	18
4.6.2	Svenska förhållanden	18
4.6.3	Slutsats	20
4.7	Internationellt samarbete	20
4.7.1	Artiklens innebörd.....	21
4.7.2	Slutsats	21
4.8	Rapportering, undertecknande och ikraftträdande – artiklarna 8–13.....	21
5	Godkännande av protokollet.....	22
Bilaga 1	Fakultativt protokoll till konventionen om barnets rättigheter vid indragning av barn i väpnade konflikter – engelsk text	24
Bilaga 2	Fakultativt protokoll till konventionen om barnets rättigheter vid indragning av barn i väpnade konflikter – svensk text	30
Bilaga 3	Remissinstanser.....	36
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 25 april 2002	37

1 Förslag till riksdagsbeslut

Prop. 2001/02:178

Regeringen föreslår att riksdagen godkänner det fakultativa protokollet till FN:s konvention om barnets rättigheter om barns inblandning i väpnade konflikter (avsnitt 5).

Den 25 maj 2000 antog Förenta Nationernas generalförsamling det fakultativa protokollet till konventionen om barnets rättigheter om barns inblandning i väpnade konflikter. Sverige undertecknade protokollet den 8 juni 2000. Texten på engelska och en svensk översättning av protokollet finns i *bilagorna 1–2*.

I en promemoria som har utarbetats inom Regeringskansliet (dnr S2002/2685/ST) görs en genomgång av vilka åtaganden som protokollet föranleder samt föreslås att protokollet skall godkännas av Sverige.

Promemorian har remitterats och behandlats vid ett remissmöte. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. En remissammanställning finns tillgänglig i Socialdepartementet (dnr S2002/2685/ST).

3 Allmänna utgångspunkter

3.1 FN:s konvention om barnets rättigheter

Den 20 november 1989 antog Förenta nationernas generalförsamling konventionen om barnets rättigheter. Det innebar ett viktigt tillskott till skyddet för de mänskliga rättigheterna. För första gången samlades de rättigheter som tillkommer alla barn och ungdomar upp till 18 år i ett folkrättsligt bindande dokument.

Konventionen har ratificerats av nästan alla världens länder. Sverige ratificerade konventionen som ett av de första länderna, efter beslut i riksdagen, den 21 juni 1990 (prop. 1989/90:107, bet. 1989/90:SoU28). Därmed har vi åtagit oss att garantera dessa rättigheter för alla barn och ungdomar i vårt eget land. Vi har också åtagit oss att verka för respekt och främjande av barnets rättigheter internationellt.

Konventionen är inriktad på individen, det enskilda barnet. Den täcker rätten att få sina basbehov tillgodosedda, rätten till skydd mot utnyttjande och diskriminering samt rätten till medinflytande genom att få uttrycka sin åsikt och få den respekterad. Den inkluderar således alla typer av mänskliga rättigheter – såväl de ekonomiska, sociala och kulturella som de politiska och medborgerliga.

Konventionen bygger på fyra grundläggande principer – att varje barn, utan undantag, har rätt att få del av sina rättigheter; att barnets bästa skall beaktas vid alla beslut som berör barn; att barnets rätt till utveckling skall beaktas samt att deras åsikter skall få komma fram och respekteras.

Dessa grundläggande principer relaterar till varandra och tillsammans formar de en attityd till barn – konventionens barnsyn. De grundläggande principerna har dels en självständig betydelse, dels en betydelse vid tolkningen av de olika materiella artiklarna.

3.2 Varför ett fakultativt protokoll

Artikel 38 i barnkonventionen sätter en gräns vid 15 år för både deltagande i strid och rekrytering till väpnade styrkor. Under förhandlingarna

om barnkonventionen framförde en rad stater, däribland Sverige, starka önskemål om bättre skydd av barn, dvs. personer under 18 år. Vid tidpunkten för slutförhandlingarna om barnkonventionen var vissa stater inte beredda att godta bestämmelser om högre åldersgräns för barns inblandning i väpnad konflikt, varför staterna enades om lydelsen av artikel 38 i syfte att uppnå en för alla godtagbar kompromiss.

Sverige har verkat för en rak 18-årsgräns i protokollet, dvs. 18 år för såväl deltagande i fientligheter som alla typer av rekrytering. Undantaget 15 år i artikel 38 i barnkonventionen när det gäller barn i väpnad konflikt har inte ansetts acceptabel, utan Sverige har länge intagit positionen att barn skall i alla situationer anses vara barn till dess de fyller 18 år. De olika åldersgränser som återfinns i barnkonventionen kan anses bero på att det delvis rådde olika syn på frågan om barns deltagande i strid i de olika regelsystem som här hamnade i fokus, dvs. inom den internationella humanitära rätten och inom ramen för mänskliga rättigheter. Inom den internationella humanitära rätten så har gränsen för barns deltagande i strid varit 15 år, medan åldersgränsen för definitionen av ett barn i barnkonventionen bestämdes till 18 år. På grund av detta fick vi undantaget på 15 år i artikel 38 i barnkonventionen då staterna ej kunde komma överens om att höja åldersgränsen för deltagande. Arbetet med ett fakultativt protokoll till barnkonventionen inleddes endast fem år efter barnkonventionens antagande då många stater ansåg det oacceptabelt att en lägre åldersgräns skulle gälla i väpnad konflikt, en situation där barn är som mest utsatta och sårbara.

Diskussionerna om barns inblandning i väpnade konflikter fortsatte efter antagandet av barnkonventionen. Under åren 1994–2000 pågick förhandlingar om ett fakultativt protokoll till barnkonventionen som skulle reglera dessa frågor. Sverige spelade en aktiv roll i förhandlingarna och Sverige innehade ordförandeskapet i förhandlingsgruppen. Det fakultativa protokollet ersätter i praktiken barnkonventionens artikel 38.

Protokollet antogs av FN:s generalförsamling den 25 maj 2000. Sverige undertecknade protokollet den 8 juni 2000. Den 12 november 2001 erhöles den tionde ratifikationen vilket innebar att protokollet trädde i kraft tre månader senare, dvs. den 12 februari 2002.

3.3 Skyddet för barn i väpnad konflikt

I en väpnad konflikt är den internationella humanitära rätten tillämplig, delvis med olika regler beroende av om den väpnade konflikten karakteriseras som internationell eller icke-internationell. Skyddet för barn i väpnad konflikt enligt den humanitära rätten kan delas in i ett generellt skydd och i ett särskilt skydd. Det generella skyddet för barn som ej deltar i fientligheter i en internationell väpnad konflikt utgörs bland annat av regler rörande skydd av civila enligt den fjärde Genèvekonventionen¹

¹ Genève-konventionen den 12 augusti 1949 angående skydd för civilpersoner under krigstid, SÖ 1953:17, den fjärde Genèvekonventionen, förkortas nedan GK IV.

samt i Tilläggsprotokoll I². Barn, liksom andra civila, ges i dessa konventioner ett grundläggande skydd rörande bland annat rätten till liv, rätten att ej bli utsatt för tvång, kroppsbestraffning, tortyr, kollektiva bestraffningar och hämndåtgärder³. Ett skydd för civila ges i Tilläggsprotokoll I där det fastslås att en distinktion måste göras mellan civila och kombattanter och att ett förbud råder mot attacker mot civila⁴. I icke-internationella väpnade konflikter skyddas barn av de grundläggande regler som gäller för personer som ej deltar i fientligheter bland annat enligt den gemensamma artikeln 3⁵ och enligt artikel 4 i Tilläggsprotokoll II⁶.

Det särskilda skydd som tillkommer barn enligt den internationella humanitära rätten, förutom det generella som tillkommer alla civila, gäller t.ex. i vissa situationer såsom evakueringar⁷, och gäller även vid assistans och omvårdnad⁸, vid identifiering, behandling av ensamma barn⁹, utbildning¹⁰ och för kvarhållna barn¹¹. Barn under 18 år undantas också helt från dödsstraff¹².

I tilläggsprotokollen till Genèvekonventionerna rörande skydd för krigens offer togs frågan om barns deltagande i väpnad konflikt upp för första gången och det internationella samfundet gjorde ett första försök att reglera barns deltagande i fientligheter. Enligt Tilläggsprotokoll I, artikel 77 ska stater vidta alla genomförbara åtgärder för att förhindra att barn under 15 år deltar direkt i fientligheter och rekrytering av barn under 15 år förbjuds. Stater uppmuntras också att i första hand rekrytera de äldre i gruppen personer mellan 15–18 år. Tilläggsprotokoll II går längre genom att förbjuda såväl rekrytering som deltagande i fientligheter av barn under 15 år.

Skyddet för barn i väpnade konflikter regleras även enligt de mänskliga rättigheterna. Barnkonventionen omfattar barnets grundläggande rättigheter och gäller alltid, även i en väpnad konflikt. Barnkonventionen utökade vid sin tillkomst skyddet för barns deltagande i väpnad konflikt och rekrytering till väpnade styrkor då artikel 38 även får anses gälla i icke-internationella konflikter, till skillnad från tilläggsprotokoll I.

I stadgan till den internationella brottmålsdomstolen återfinns i brottskatalogen över krigsförbrytelser över vilka domstolen har jurisdiktion, involvering av barn under 15 år i fientligheter eller deras rekrytering till en stats väpnade styrkor i en internationell väpnad konflikt. Ett befäl i en armé som tillåter ovanstående kan därmed straffas för att ha begått en krigsförbrytelse.

² Tilläggsprotokoll till Genèvekonventionerna den 12 augusti 1949 rörande skydd för offren i internationella väpnade konflikter (Protokoll I), SÖ 1979:22. Det finns två tilläggsprotokoll och de refereras nedan till som tilläggsprotokoll I och II, TP I och TP II.

³ GK IV art 27–34, art 75.

⁴ TP I art 48, 41.

⁵ I samtliga fyra Genèvekonventioner om skydd för krigens offer återfinns en likalydande artikel 3, som därför refereras till som den gemensamma artikeln 2, ”common article 3”.

⁶ Tilläggsprotokoll till Genèvekonventionerna den 12 augusti 1949 rörande skydd för offren i icke-internationella väpnade konflikter (Protokoll II), SÖ 1979:23, nedan TP II.

⁷ Artikel 14, 17, 24, 49, 132 i GK IV; artikel 78 TP I; artikel 4 TP I.

⁸ Artikel 23, 24, 38, 50, 89 i GK IV; artikel 70, 77 i TP I; artikel 4 i TP II.

⁹ Artikel 24–26, 49, 50, 82 i GK IV; artikel 74, 75, 76, 78 TP I; artikel 4, 6 i TP II.

¹⁰ Artikel 24, 50, 94 GK IV; artikel 78 TP I; artikel 4 TP II.

¹¹ Artikel 51, 76, 82, 85, 89, 94, 119, 132 i GK IV; artikel 77 i TP I; artikel 4 TP II.

¹² Artikel 68 GK IV; artikel 77 TP I; artikel 6 TP II.

En skrivning med innebörden att säkerställa att personer under 18 år inte tvångsrekryteras till väpnade styrkor finns också i ILO:s konvention (nr 182) om särskilt skadliga former av barnarbete.

ILO:s konvention (nr 182) och den kompletterande rekommendationen (nr 190) om förbud mot och omedelbara åtgärder för att avskaffa de värsta formerna av barnarbete antogs av Internationella arbetskonferensen 1999. De båda instrumenten förelades riksdagen genom prop. 2000/01:93 och konventionen ratificerades av Sverige i juni 2001. Den hade i april 2002 ratificerats av 117 av ILO:s 175 medlemsstater. Konventionen nr 182 kan ses som en precisering av barnkonventionens artikel 32.1 om barnets rätt till skydd mot ekonomiskt utnyttjande och mot att utföra arbete som kan vara riskfyllt eller hindra barnets utbildning eller äventyra barnets hälsa eller fysiska, psykiska, andliga, moraliska eller sociala utveckling.

ILO-konventionen nr 182 ålägger varje ratificerande medlemsstat att vidta omedelbara och effektiva åtgärder för att säkerställa ett förbud mot och avskaffandet av de värsta formerna av barnarbete. Med barn avses alla personer under 18 år. I konventionens artikel 3 preciseras att begreppet "de värsta formerna av barnarbete" bl.a. täcker alla former av slaveri och liknande förhållanden. Som exempel nämns handel med barn, skuldslaveri och tvångsarbete, inklusive rekrytering med våld eller tvång av barn för utnyttjande i väpnade konflikter. Enligt rekommendationens punkt 12 bör medlemsstaterna tillse att bl.a. dessa värsta former av barnarbete utgör brott mot allmän lag.

4 Det fakultativa protokollet om barn i väpnade konflikter

4.1 Allmänt

Protokollet innehåller 19 inledande paragrafer och 13 artiklar. Artiklarna 1–7 är materiella bestämmelser och artiklarna 8–13 innehåller bestämmelser om rapportering, undertecknande, ikraftträdande m.m.

I de inledande paragraferna (preambeln) slås fast att barnets rättigheter kräver särskilt skydd. Vidare fastslås att det finns behov av att ytterligare stärka genomförandet av de rättigheter som erkänts i konventionen om barnets rättigheter, framför allt skyddet av barn från inblandning i väpnade konflikter.

Protokollet ålägger stater att vidta alla genomförbara åtgärder för att säkerställa att medlemmar av deras väpnade styrkor som är under 18 år inte deltar direkt i fientligheter. Åldersgränsen höjs från 15 till 18 år jämfört med barnkonventionens artikel 38. Åldern för obligatorisk rekrytering till väpnade styrkor höjs till 18 år. Stater åläggs vidare att höja åldersgränsen vid frivillig rekrytering från nuvarande 15 år med erkännande att personer mellan 15 och 18 år har rätt till särskilt skydd.

4.2 Deltagande i fientligheter och tvångsrekrytering till väpnade styrkor – artikel 1 och 2

Prop. 2001/02:178

Artikel 1

Konventionsstaterna skall vidta alla genomförbara åtgärder för att säkerställa att medlemmar av deras väpnade styrkor som inte uppnått 18 års ålder inte deltar direkt i fientligheter.

Artikel 2

Konventionsstaterna skall säkerställa att personer som inte har uppnått 18 års ålder inte blir föremål för obligatorisk rekrytering till deras väpnade styrkor.

4.2.1 Artiklarnas innebörd

Artikel 1 måste anses vara den viktigaste artikeln i protokollet. Höjningen av åldersgränsen till 18 år för deltagande i fientligheter är en tydlig förbättring av det nuvarande skyddet inom folkrätten och får även anses som ett uttryck för trenden att skydda barn från väpnade konflikter och då särskilt deltagande.

Skrivningen kunde ha blivit ännu starkare om ordet ”feasible” inte funnits med. Uttrycket ”genomförbara åtgärder” återfinns även i Tilläggsprotokoll I, artikel 77, para 2. Staternas förpliktelse kunde ha gjorts starkare enligt det fakultativa protokollet om de ålagts en förpliktelse att försäkra att barn under 18 år ej deltar, men detta var en alltför stark skrivning för att kunna accepteras av samtliga. Istället valde man att falla tillbaka på skrivningen i artikel 77, och egentligen enbart höja åldersgränsen däri, avseende deltagande i fientligheter. Det ankommer nu på FN:s barnrättskommitté att avgöra om en stat skall anses ha vidtagit alla genomförbara åtgärder när stater granskas av kommittén. Ytterligare en svaghet i texten kan anses vara att omfånget av skyddet rör ”direkt deltagande i fientligheter”, vilket är ett mindre omfattande skydd än vad som anges i artikel 77, som skyddar ”deltagande i fientligheter”.

Artikel 2 avser tvångsrekrytering av barn till väpnade styrkor. Rekrytering av barn till väpnade styrkor regleras i det nya protokollet i två artiklar där man skiljer på tvångsrekrytering och frivillig rekrytering. Artikel 2 anger en förstärkning av det nu gällande skyddet av barn då tvångsrekrytering endast får göras av personer över 18 år. Detta är alltså en klar förbättring av det gällande skyddet i barnkonventionens artikel 38, para 3, och av Tilläggsprotokoll I, artikel 77, para 2. I dessa artiklar föreskrevs en svagare förpliktelse för stater att de skulle ”endeavour to” att ge de äldsta prioritet. Artikel 2 får anses vara ett viktigt komplement till artikel 1 avseende höjningen av åldersgränsen till 18 år och förstärker därmed skyddet för barn och får anses förebygga användandet av barn i fientligheter.

Sverige har inte medlemmar i sina väpnade styrkor, dvs. Försvarsmakten och hemvärnet, som är under 18 år gamla. Inte heller avtalspersonal som på frivilligbasis tecknat avtal med Försvarsmakten eller hemvärnet får vara under 18 år.

Enligt 1 kap. 5 § lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt omfattar skyldigheten att fullgöra värnplikt män som är svenska medborgare från det kalenderår när den totalförsvarspliktige fyller 19 år. Mönstring får ske ett år tidigare, dvs. från det kalenderår man fyller 18 år (2 kap. 2 §), men det är alltså inte möjligt att tjänstgöra med plikt innan man är 18 år.

Hemvärnets personal består av hemvärnsmän och personal med avtal för tjänstgöring enligt förordningen (1994:524) om frivillig försvarsverksamhet samt av anställda vid Försvarsmakten som är krigsplacerade i hemvärnet. En 18-årsgräns gäller för såväl hemvärnsmän som övrig avtalspersonal. Enligt 4 § förordningen om frivillig försvarsverksamhet får avtal om tjänstgöring ingås med den som fyllt 16 år eller, om tjänstgöringen avser Försvarsmakten, 18 år. Den som är 16 år gammal kan således endast få tjänstgöringsuppgifter inom totalförsvaret som inte faller inom det militära försvaret.

4.2.3 Slutsats

Eftersom svensk lagstiftning stadgar ett krav på 18 år för tjänstgöring inom de svenska väpnade styrkorna uppfyller Sverige innehållet i protokollets artiklar 1 och 2.

4.3 Frivillig rekrytering till de väpnade styrkorna – artikel 3

Artikel 3

1. Konventionsstaterna skall höja minimiåldern för frivillig rekrytering av personer till deras nationella väpnade styrkor från den ålder som anges i artikel 38.3 i konventionen om barnets rättigheter, med beaktande av principerna i den artikeln och med erkännande av att personer under 18 år enligt den konventionen har rätt till särskilt skydd.

2. Varje konventionsstat skall vid ratificering av eller anslutning till detta protokoll deponera en bindande förklaring där det anges vid vilken minimiålder den kommer att tillåta frivillig rekrytering till sina nationella väpnade styrkor och en beskrivning av de säkerhetsåtgärder den har vidtagit för att säkerställa att sådan rekrytering inte sker med tvång eller våld.

3. Konventionsstater som tillåter frivillig rekrytering av personer under 18 års ålder till sina nationella väpnade styrkor skall upprätthålla säkerhetsåtgärder för att åtminstone säkerställa att:

a) Sådan rekrytering verkligen är frivillig;

b) Sådan rekrytering sker med informerat samtycke av den berörda personens föräldrar eller vårdnadshavare;

c) Sådana personer får fullständig information om de arbetsuppgifter som en sådan militärtjänst innebär;

d) Sådana personer företer ett tillförlitligt åldersbevis innan de godtas för nationell militärtjänst.

4. Varje konventionsstat får när som helst förstärka sin förklaring genom en notifikation ställd till Förenta nationernas generalsekreterare, som skall underrätta samtliga konventionsstater. En sådan notifikation skall gälla från den dag då generalsekreteraren mottog den.

5. Kravet i punkt 1 att höja åldern gäller inte skolor som drivs eller kontrolleras av konventionsstaternas väpnade styrkor, i överensstämmelse med artiklarna 28 och 29 i konventionen om barnets rättigheter.

4.3.1 Artikelns innebörd

Som sagts ovan rörande artikel 2 skiljer man i det fakultativa protokollet på tvångsrekrytering och frivillig rekrytering till de väpnade styrkorna. Detta får anses vara resultatet av en kompromiss då det ej gick att genomdriva en rak 18-års gräns för såväl deltagande som alla former av rekrytering. Sverige drev länge linjen att en rak 18-årsgräns var det enda godtagbara, men valde till sist att gå med på kompromiss för att konsensus skulle kunna uppnås.

Artikel 3 höjer minimiåldern för frivillig rekrytering med åtminstone ett år och denna kommer hädanefter att vara minst 16 år. Stater förpliktas att höja åldersgränsen med minst ett år och i samband med ratifikation avge en förklaring om vilken åldersgräns som avses att tillämpas vid frivillig rekrytering. Höjningen från barnkonventionens 15 år är välkommen, men samtidigt finns det en risk för att denna artikel utgör en försvagning av protokollets artikel 2 då det i många fall kan befaras att det blir mycket svårt att avgöra huruvida en rekrytering skett på frivillig väg eller genom tvång. För att säkerställa att en rekrytering verkligen sker frivilligt har ett antal åtgärder inkluderats i artikel 3, som skall säkerställa att rekryteringen verkligen är frivillig. Ytterligare en svaghet med artikeln får anses vara det undantag som görs generellt för militärskolor då kravet på en höjd åldersgräns för frivillig rekrytering uttryckligen ej gäller militärskolor. Många stater framförde att de ej skulle klara av rekryteringen till sina väpnade styrkor om de ej fick använda sig av militärskolor och rekrytera personer under 18 år. Flera stater framförde också att ett system baserat på frivillighet och en åldersgräns under 18 år var att föredra framför ett pliktsystem. Militärskolor ansågs även vara en av få möjligheter för barn i fattigare länder att få en högre utbildning. Ingen enighet kunde därför nås rörande en rak 18-årsgräns inkluderande även frivillig rekrytering och artikel 3 är utslaget av den kompromiss som blev resultatet av förhandlingarna.

Enligt lagen (1994:1810) om möjlighet för kvinnor att fullgöra värnplikt eller civilplikt med längre grundutbildning får kvinnor ansöka om att få genomgå en särskild antagningsprövning som skall motsvara mönstring. Om de därefter blivit inskrivna för värnplikt är de skyldiga att fullgöra värnplikten. I 3 § hemvärnsförordningen (1997:146) stadgas att deltagande i hemvärdet är frivilligt och av 5 § framgår att Försvarsmakten får anta personal till hemvärdet genom att ingå avtal med en person om att han eller hon skall tjänstgöra som hemvärnsman. Enligt 2 § förordningen (1994:524) om frivillig försvarsverksamhet får en myndighet med uppgifter inom totalförsvaret ingå skriftliga avtal med en person som tillhör en frivillig försvarsorganisation om att denne skall tjänstgöra inom totalförsvaret. Personer som har ingått sådana avtal benämns avtalspersonal.

I samtliga nu angivna fall gäller en åldersgräns på 18 år för tjänstgöring inom Försvarsmakten.

Ungdomsverksamhet

Försvarsmakten bedriver ungdomsverksamhet genom att anordna kurser för ungdomar och där förmedla information om totalförsvaret och då särskilt Försvarsmaktens uppgifter i stort, yrkesinformation, information om plikttjänstgöring och frivillig försvarsverksamhet. Verksamheten bygger på frivillighet och målsättningen är att väcka intresse för verksamheterna och underlätta en framtida rekrytering till officersyrket. Särskilt skall behovet av officerare med invandrarbakgrund och kvinnliga officerare beaktas. Verksamheten bedrivs för ungdomar som har fyllt 15 år och till och med det kalenderår de fyller 20 år. Den som vid ansökningstillfället inte har fyllt 18 år får inte antas utan vårdnadshavares medgivande. Skjututbildning med gevär får genomföras endast med den som fyllt 15 år och skjututbildning med automatvapen får genomföras endast med den som fyllt 17 år. Skjututbildning sker endast mot fasta måltavlor och vapen får aldrig tilldelas ungdomarna för enskild förvaring eller enskilt utnyttjande. Utbildningsmoment i strid får endast genomföras med den som fyllt 18 år. Sådan utbildning skall dock som regel inte ingå i ungdomsverksamheten. Hemvärdet bedriver verksamhet för ungdomar på motsvarande sätt.

De frivilliga försvarsorganisationerna bedriver totalförsvarsinriktad ungdomsverksamhet. Denna verksamhet omfattar utbildning och föreningsverksamhet. Ungdomsutbildningen bedrivs utifrån föreningarnas egna stadgar, behov och utbildningsplaner. Genomförs ungdomsverksamhet efter överenskommelse med Försvarsmakten är genomförandet och kostnadstäckningen Försvarsmaktens ansvar.

Den ungdomsverksamhet som nu har beskrivits påverkas inte av protokollet. Det är nämligen inte fråga om frivillig rekrytering till de väpnade styrkorna. Verksamheten syftar endast till att informera om och väcka intresse för totalförsvaret. Som redovisats under 4.2.2 och 4.3.2 anger den svenska lagstiftningen en åldersgräns på 18 år för såväl obligatorisk som frivillig rekrytering till Försvarsmakten.

Svensk reglering på området står väl i överensstämmelse med artikel 3 i protokollet. En ratificering av protokollet föranleder därför inte någon svensk författningsändring.

Regeringen avser att för Sveriges räkning i samband med ratifikation avge en deklaration med innebörd att vi har en 18-årsgräns för frivillig rekrytering till de väpnade styrkorna, vilket stämmer väl överens med den linje som Sverige sedan länge drivit internationellt. Denna deklaration är obligatorisk enligt protokollets artikel 3 p 2. Deklarationen föranleder ingen ändring av svensk lagstiftning då 18-årsgräns gäller för all tjänstgöring inom Försvarsmakten oavsett om den sker genom tvångsrekrytering eller frivillig rekrytering.

4.4 Väpnade grupper – artikel 4

Artikel 4

1. Väpnade grupper som inte tillhör en stats väpnade styrkor bör inte under några omständigheter rekrytera eller använda personer under 18 års ålder i fientligheter.

2. Konventionsstaterna skall vidta alla genomförbara åtgärder för att förhindra sådan rekrytering och användning, inbegripet antagande av de rättsliga bestämmelser som är nödvändiga för att förbjuda och kriminalisera sådan verksamhet.

3. Tillämpningen av denna artikel enligt detta protokoll skall inte påverka någon parts rättsliga status i en väpnad konflikt.

4.4.1 Artikelns innebörd

Enligt artikel 4 förbjuds väpnade grupper att rekrytera barn, inkluderande både tvångsrekrytering och frivillig rekrytering, samt att använda barn i stridigheter, oavsett om det sker indirekt eller direkt. Artikelns ålägger vidare stater att vidta åtgärder för att förhindra denna typ av beteende.

Artikelns ger ett utökat skydd för barn i väpnad konflikt och är tillämplig även i icke-internationella väpnade konflikter. Artikelns behandlar problemet med att användandet av barnsoldater ofta har förekommit i väpnade grupper i icke-internationella väpnade konflikter och artikelns är en viktig markering till väpnade grupper att denna typ av beteende ej tolereras och är förbjudet. Artikelns får ses som ett framsteg för skyddet av barn inom folkrätten samt för att ge stater ansvar att vidta åtgärder mot denna typ av beteende.

Artikel 4 består av tre delar. I det första stycket formuleras en generell förpliktelse för väpnade grupper att inte rekrytera eller använda barn under 18 år i sin väpnade kamp.

Artikelns är formulerad på ett sätt som indikerar en *erga omnes* ambition. Detta innebär att eftersom väpnade grupper inte kan vara parter i protokollet, så kan de rättsligt sett inte heller åläggas en förpliktelse att

följa det. Detta beror på att folkrätten skiljer mellan statliga och icke-statliga aktörer.

Det rättsliga ansvaret för att väpnade grupper inte rekryter barn under 18 år åvilar formellt sett staten. I ett läge där den väpnade gruppen sätter sig upp mot staten blir i realiteten en sådan förpliktelse svår för staten att upprätthålla. I vissa lägen blir den helt ogenomförbar. Staten åläggs därför att agera enligt artikel 4:2 genom att vidta alla genomförbara åtgärder (*all feasible measures*) för att förhindra rekrytering och användning av barn under 18 år. Förpliktelsen inkluderar även en förpliktelse att vidta rättsliga åtgärder för att förbjuda och kriminalisera sådant agerande.

Ordalydelsen är inte så kristallklar som man skulle kunnat önska. Att staten skall vidtaga några slags åtgärder torde det inte råda någon tvekan om. Inte heller råder någon tvekan om att det finns en folkrättslig förpliktelse att tolka ett avtal *bona fide* dvs. en stat kan helt enkelt inte både äta kakan och ha den kvar. Ser man till konventionens preambulära paragrafer är syftet tydligt: det är barnets skyddsintresse som står i centrum. Den starka svenska humanitärrättsliga traditionen, liksom den svenska rollen vid protokollets tillkomst kräver ett rättspolitiskt ställningstagande som innebär att vi tolkar protokollet på ett så starkt sätt som möjligt, dvs. ett sätt som ger maximalt skydd för barnen.

I punkten 3 stadgas att parternas rättsliga status i en väpnad konflikt inte skall påverkas av förpliktelserna i denna artikel.

4.4.2 Gällande svenska straffbestämmelser

Rekrytering och användande i fientligheter inom konventionsstaten

Några sådana icke-statliga väpnade grupper som avses i protokollet torde inte finnas i Sverige. Varje bildande eller upprätthållande av en sådan grupp är i sig kriminaliserat.

För att förebygga bildandet av sammanslutningar som kan komma att utöva icke önskvärd makt i samhället har således genom bestämmelsen om olovlig kårverksamhet i 18 kap. 4 § brottsbalken straffbelagts bl.a. bildande av och deltagande i sammanslutning som lätt kan utvecklas till ett sådant maktmedel som militär trupp eller polisstyrka och som inte med vederbörligt tillstånd förstärker försvaret eller ordningsmakten. Med en sådan sammanslutning torde avses bl.a. icke-statliga väpnade grupper. Det förutsätts att sammanslutningen saknar vederbörligt tillstånd att förstärka det svenska försvaret eller den svenska ordningsmakten. Utanför faller sådant som sjövärnsskåren, scoutrörelsen och bevakningsföretag, men också de svenska frivilligkårerna under andra världskriget (Jareborg, *Brotten, tredje häftet*, 2 uppl., 1986, s. 179).

För olovlig kårverksamhet döms således den som bildar eller deltar i sammanslutning, som måste anses vara avsedd att utgöra eller med hänsyn till sin beskaffenhet och det ändamål för vilket den är bildad lätt kan utvecklas till ett sådant maktmedel som militär trupp eller polisstyrka och som icke med vederbörligt tillstånd förstärker försvaret eller ordningsmakten, eller ock för sådan sammanslutning tager befattning med vapen, ammunition eller annan dylik utrustning, upplåter lokal eller mark för dess verksamhet eller understödjer den med pengar eller på annat sätt.

Även andra bestämmelser i 18 kap. brottsbalken kan bli tillämpliga. Enligt 1 § skall den som, med uppsåt att statskicket skall med vapenmakt eller eljest med våldsamma medel omstörtas eller att åtgärd eller beslut av statschefen, regeringen, riksdagen eller högsta domarmakten skall sålunda framtvingas eller hindras, företar handling som innebär fara för uppsåtets förverkligande, dömas för uppror. Enligt 7 § är även försök, förberedelse eller stämpling till uppror liksom underlåtenhet att avslöja sådant brott straffbart enligt bestämmelserna i 23 kap. brottsbalken.

Den som, med uppsåt att brott skall förövas mot allmän säkerhet eller medborgares frihet, samlar eller anför väpnat manskap eller håller det samlat eller förser manskap med vapen, ammunition eller annan dylik utrustning eller övar det vapens bruk döms, enligt 3 §, för väpnat hot mot laglig ordning.

Flertalet brottsbeskrivningar i 18 kap. brottsbalken torde vara extraterritoriellt tillämpliga, dvs. de är tillämpliga även på utomlands förövade gärningar. Bestämmelsen i 4 § om olovlig kårverksamhet torde dock vara territoriellt begränsad, vilket innebär att den olovliga kårverksamheten måste bedrivas på svenskt territorium (Falk, Straffrätt och territorium, 1976, s. 256 f.). Det föreligger dock alltid en nationell begränsning i fråga om angreppsobjekten vid brott enligt 18 kap. – det är endast svenska intressen som skyddas genom dessa bestämmelser. Dessa brott utgör alltid brott mot Sverige (a. a. s. 256).

Rekrytering inom konventionsstaten för fientligheter utom konventionsstaten

Det finns inte någon specifik straffbestämmelse som reglerar utländska icke-statliga väpnade gruppers rekrytering av barn i Sverige för fientligheter utom riket. I stället kan, beroende på omständigheterna i det enskilda fallet, ett flertal straffbestämmelser bli tillämpliga.

I 4 kap. brottsbalken finns ett flertal bestämmelser om brott mot frihet och frid, vilka kan bli tillämpliga på icke-statliga väpnade gruppers rekrytering av barn och användande av barn i fientligheter.

För människorov döms, enligt 4 kap. 1 § brottsbalken, den som bemäktigar sig och för bort eller spärrar in ett barn eller någon annan med uppsåt att skada honom eller henne till liv eller hälsa eller att tvinga honom eller henne till tjänst eller att öva utpressning. Att t.ex. på gatan ta upp ett litet barn i sin bil för att föra bort barnet är ett exempel på ett bemäktigande. Det saknar betydelse om barnet förstår vad som händer eller följer med frivilligt. Den som i annat fall än i 1 § för bort eller spärrar in någon eller på annat sätt berövar honom eller henne friheten, döms, enligt 4 kap. 2 § brottsbalken, för olaga frihetsberövande. Enligt 4 kap. 10 § brottsbalken är även försök, förberedelse och stämpling till människorov och olaga frihetsberövande liksom underlåtenhet att avslöja sådant brott straffbart enligt bestämmelserna i 23 kap. brottsbalken.

Människorov och olaga frihetsberövande förutsätter någon form av frihetsberövande. För att människorov skall aktualiseras erfordras också att syftet är att tvinga någon till tjänst. En situation där barn frivilligt rekryteras till frivillig tjänst omfattas därför inte av dessa straffstadganden. Om rekryteringen sker med tvång eller vilseledande kan dock bestämmelsen om försättande i nödläge aktualiseras.

För försättande i nödläge döms, enligt 4 kap. 3 § brottsbalken, den som genom olaga tvång eller vilseledande antingen föranleder att någon kommer i krigs- eller arbetstjänst eller annat sådant tvångstillstånd eller förmår någon att bege sig till eller stanna kvar på utrikes ort, där han eller hon kan befaras bli utsatt för förföljelse eller utnyttjad för tillfälliga sexuella förbindelser eller på annat sätt råka i nödläge. Enligt 4 kap. 10 § brottsbalken är även försök, förberedelse och stämpling till försättande i nödläge liksom underlåtenhet att avslöja sådant brott straffbart enligt bestämmelserna i 23 kap. brottsbalken. Brottet är subsidiärt i förhållande till 4 kap. 1–2 §§. Metoden för orsakandet måste vara olaga tvång eller vilseledande. Brottet kan därför sägas utgöra en motsvarighet till utpressning och bedrägeri bland förmögenhetsbrotten. I stället för förmögenhetsöverföring krävs att offret kommit i en svår situation av icke-ekonomisk art.

Med tvångstillstånd i bestämmelsens första led avses inskränkningar av annans handlingsfrihet av skilda slag och olika grader. Det erfordras att offret inte längre kan fritt bestämma över sina göranden och låtanden. Inskränkningen i handlingsfrihet måste vara betydande. Förebild för det kriminaliserade förfarandet utgör de överträdelser av internationella överenskommelser som förekom under andra världskriget, då i ockuperade områden befolkningen av ockupationsmakten tvingades till krigs- eller arbetstjänst (NJA II 1962, s. 118). Bestämmelsens andra led är framför allt tillämpligt på s.k. vit slavhandel, handel med kvinnor och barn. Dit kan dock även hänföras vissa fall av värvning till utländsk krigstjänst eller dylikt (NJA II 1962, s. 119).

För att straffbestämmelsen om försättande i nödläge skall bli tillämplig erfordras emellertid alltid tvång eller vilseledande. En situation där barn frivilligt rekryteras till icke-statliga väpnade grupperns fientligheter är således inte straffbar enligt förevarande bestämmelse.

Frivillig rekrytering av barn under 15 år torde i vissa fall vara straffbart enligt 7 kap. 4 § brottsbalken, enligt vilken bestämmelse den som obehörigen skiljer ett barn under 15 år från någon som har vårdnaden om barnet döms för egenmäktighet med barn. Enligt 7 kap. 5 § brottsbalken är försök till egenmäktighet med barn som är grovt straffbart enligt vad som stadgas i 23 kap. brottsbalken.

Även bestämmelsen om olovlig värvning i 19 kap. 12 § brottsbalken torde kunna bli tillämplig vid icke-statliga väpnade grupper rekrytering av barn till fientligheter utom riket. Enligt denna bestämmelse döms den som utan regeringens tillstånd här i riket värvar folk till främmande krigstjänst eller därmed jämförlig tjänst eller förmår folk att olovligen bege sig ur riket för att ta sig sådan tjänst, för olovlig värvning. Bestämmelsen har sin grund i ett folkrättsligt åtagande och en önskan att undvika utrikespolitiska förvecklingar. Exempel i doktrinen på vilken typ av rekrytering som med nuvarande lagtext skulle vara förbjuden är den rekrytering som skedde till de svenska frivilligstyrkorna i Finland 1939–1940 (Jareborg, s. 184). Bestämmelsen torde således inte i första hand syfta till att skydda den enskilde från att komma i krigstjänst.

Rekvisitet ”folk” torde innebära att en viss, större, mängd människor måste rekryteras. Värkning av en enstaka individ, ett enstaka barn, är således inte straffbart enligt denna bestämmelse.

Slutligen bör bestämmelsen om folkrättsbrott i 22 kap. 6 § brottsbalken nämnas. För folkrättsbrott döms den som gör sig skyldig till svår överträdelse av något sådant avtal med främmande makt eller någon sådan allmänt erkänd grundsats, som rör den internationella humanitära rätten i väpnade konflikter. I bestämmelsen ges vissa exempel på sådana svåra överträdelser, såsom att använda stridsmedel som är förbjudna enligt folkrätten. Det får anses vara en öppen fråga huruvida rekrytering av barn till väpnade konflikter skulle kunna anses vara en sådan svår överträdelse av folkrätten som avses i bestämmelsen. Bestämmelsen är för närvarande föremål för översyn. Regeringen beslutade den 12 oktober 2000 att ge en utredare i uppdrag att se över bl.a. den svenska straffrättsliga lagstiftningen när det gäller sådana s.k. internationella brott som enligt folkrätten skall föranleda individuellt straffrättsligt ansvar (Ju2000:07, Dir. 2000:76). Utredaren skall lämna de förslag till lagändringar som översynen kan ge anledning till. Uppdraget skall redovisas senast den 31 oktober i år. Utredningen har antagit namnet Internationella straffrättsutredningen.

4.4.3 Slutsats

Det finns i dag inte någon enskild straffbestämmelse som tar sikte på icke-statliga väpnade grupper rekrytering av barn eller användande av barn i fientligheter. Som framgår av redogörelsen ovan är emellertid såväl rekrytering av barn som användande av barn i fientligheter i stor utsträckning kriminaliserat i svensk lagstiftning. Eftersom redan icke-väpnade grupper existerar och verksamma inom riket som sådan är straffbelagd genom de ovan redovisade bestämmelserna torde inte krävas någon särskild kriminalisering av rekrytering av barn till sådana grupper för att uppfylla protokollet. Icke-statliga väpnade grupper rekrytering av barn i Sverige och användande av barn i fientligheter i Sverige får således anses straffbelagt enligt svensk rätt genom i första hand bestämmelserna i 18 kap. brottsbalken. I detta hänseende torde inte erfordras några lagstiftningsåtgärder.

Även icke-statliga väpnade grupper rekrytering av barn i Sverige för användande i fientligheter utom riket är i stor utsträckning kriminaliserat i svensk rätt. Främst när det gäller icke-statliga väpnade grupper rekrytering av enstaka barn i åldern 15–18 år som sker utan frihetsberövande eller användande av olaga tvång eller vilseledande finns ett område som inte torde vara täckt av någon existerande straffbestämmelse. I dessa fall är således varken bestämmelserna i 4 kap. brottsbalken (människorov, olaga frihetsberövande eller försättande i nödläge), bestämmelsen om egenmäktighet med barn i 7 kap. 4 § brottsbalken eller bestämmelsen om olovlig värvning i 19 kap. 12 § brottsbalken tillämpliga.

Svensk rätt torde således inte till fullo uppfylla kravet enligt art. 4. För att helt uppfylla protokollets krav på kriminalisering torde därför vissa lagstiftningsåtgärder vara nödvändiga.

Regeringens strävan och målsättning är att skyddet för barn mot rekrytering till fientligheter och användande i fientligheter skall vara så gott och heltäckande som möjligt. Frågan om utökad kriminalisering till skydd för barn mot att rekryteras och användas i fientligheter måste dock

föregås av noggranna överväganden. Det kan bli aktuellt att införa ett nytt brott som tar sikte på icke-statliga väpnade gruppers rekrytering av barn och användande av barn i fientligheter. Det kan emellertid också bli aktuellt att endast ändra existerande lagstiftning för att åstadkomma ett förbättrat skydd för barn. Ytterligare analys av lagstiftningsbehovet är nödvändig innan förslag till lagstiftning föreläggs riksdagen. För närvarande finns inte något sådant underlag som erfordras för att föreslå adekvat straffrättslig lagstiftning för att förhindra icke-statliga väpnade gruppers rekrytering av barn och användande av barn i fientligheter. Det är därför för tidigt att i detalj kunna ange utformningen av den kriminalisering som erfordras för att uppfylla protokollet. Regeringen har dock för avsikt att återkomma med förslag på lagstiftning i ett senare sammanhang.

En stat som ratificerar en konvention är skyldig att följa och tillämpa dess bestämmelser. Från ett folkrättsligt perspektiv behöver dock inte all lagstiftning (eller motsvarande) vara på plats vid ratifikationen. Den kan tillkomma i ett något senare skede, jfr artikel 8 om rapporteringsskyldigheten. Artikel 8 stadgar att staterna inom två år efter protokollets ikraftträdande för den staten skall tillställa barnrättskommittén en rapport med utförlig information om de åtgärder den vidtagit för att genomföra bestämmelserna i protokollet, inbegripet de åtgärder som vidtagits för att genomföra förpliktelserna enligt artikel 4. Sverige uppfyller till stor del redan förpliktelserna enligt artikel 4 och enbart en begränsad del behöver ses över. Detta förhållande utgör ej något hinder för ratifikation enligt folkrätten.

4.5 Förhållandet till andra regler på området

Artikel 5

Ingenting i detta protokoll skall tolkas så att det undanröjer bestämmelser i en konventionsstats lag eller i internationella instrument och internationell humanitär rätt som går längre när det gäller att förverkliga barnets rättigheter.

Artikel 5 innebär att om en stat har strängare förpliktelser enligt andra regelverk så har dessa företräde. Detta stadgande är till för att inte riskera en standardsänkning när det gäller skyddet för barn.

4.6 Nationellt genomförande

Artikel 6

1. Varje konventionsstat skall vidta alla rättsliga, administrativa och andra åtgärder som krävs för att säkerställa att bestämmelserna i detta protokoll genomförs och tillämpas effektivt inom dess jurisdiktion.

2. Konventionsstaterna åtar sig att genom lämpliga åtgärder göra protokollets principer och bestämmelser allmänt kända bland såväl vuxna som barn.

3. *Konventionsstaterna skall vidta alla genomförbara åtgärder för att säkerställa att personer inom deras rättskipningsområde som rekryteras eller används i fientligheter i strid med detta protokoll hemförlovas eller på annat sätt frigörs från tjänst. Konventionsstaterna skall om nödvändigt ge dessa personer allt tillbörligt bistånd för deras fysiska och psykiska rehabilitering och återanpassning i samhället.*

4.6.1 Artikelns innebörd

Varje konventionsstat är skyldig att se till att protokollets bestämmelser återspeglas på ett klart och tydligt sätt i nationella lagar och praxis, att rättigheterna kan åberopas i domstol och att bestämmelserna tillämpas av myndigheterna. Protokollet överlämnar till konventionsstaterna att vidta alla lämpliga lagstiftningsåtgärder när det gäller att tillförsäkra barnet sådant skydd och sådan omvårdnad som behövs för att motsvara bestämmelserna i detta protokoll.

Konventionsstaten är vidare skyldig att säkerställa effektiva styrmedel, opinionsbildning och upplysning samt andra aktiva åtgärder för att åstadkomma förändring av omständigheter som riskerar att barn rekryteras eller används i fientligheter. Konventionsstaten är ytterst ansvarig för att bestämmelserna i detta protokoll genomförs.

Vidare behandlar artikeln konventionsstaternas skyldighet att vidta åtgärder för att säkerställa att personer inom konventionsstaternas rättskipningsområde som rekryteras eller används i fientligheter i strid med detta protokoll hemförlovas eller på annat sätt frigörs från tjänsten. Konventionsstaterna skall om nödvändigt ge dessa personer allt tillbörligt bistånd för deras fysiska och psykiska rehabilitering och återanpassning till samhället. Denna rättighet gäller även asylsökande barn som varit inblandade i väpnade konflikter i ett annat land.

4.6.2 Svenska förhållanden

Barnombudsmannen har en viktig roll i genomförandet av FN:s barnkonvention i samhället. Detta arbete omfattar i hög grad spridning av information om barnets rättigheter till såväl barn och unga som beslutsfattare. Barnombudsmannen kommer även i detta sammanhang att ha en viktig roll i spridning av bestämmelserna enligt detta protokoll. Detta kan bl.a. göras genom det uppdrag som Barnombudsmannen har att utveckla och ta fram informationsmaterial för barn och unga som beskriver deras rättigheter.

Enligt hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) skall hälso- och sjukvården bedrivas så att den uppfyller kraven på en god vård. Detta innebär bl.a. att den skall vara av god kvalitet. Varje landsting skall erbjuda en god hälso- och sjukvård åt dem som är bosatta inom landstinget. Detsamma gäller dem som stadigvarande vistas inom landstinget. Även i övrigt skall landstinget verka för en god hälsa hos hela befolkningen. Om någon som vistas inom landstinget utan att vara bosatt där behöver omedelbar hälso- och sjukvård, skall landstinget erbjuda sådan vård.

Uppgiften om att ett utländskt barn har varit inblandat i väpnade konflikter är en uppgift som kan framkomma under utredningen av ett asyl-

ärende. Migrationsverket är den myndighet som utreder och handlägger asylärenden enligt utlänningslagen (1989:529). Migrationsverket är också ansvarig myndighet för mottagandevillkoren, närmare bestämt frågor om var barnet skall bo etc. enligt lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.

När det särskilt gäller bistånd för barnets fysiska och psykiska rehabilitering och återanpassning till samhället kan följande sägas.

Landstingen tog, i enlighet med riksdagens beslut, den 1 januari 1997 över ansvaret för de asylsökandes sjukvård. Enligt en överenskommelse mellan staten och sjukvårdshuvudmännen skall landstingen ge asylsökande barn samma tillgång till hälso- och sjukvård, inklusive barnpsykiatrisk vård, som barn som är bosatta i Sverige. Samma tillgång till vård har barn som vistas i Sverige som tidigare har varit asylsökande, men som har fått avslag på sin asylansökan genom ett lagakraftvunnet beslut. Det följer av en överenskommelse mellan den svenska staten och Landstingsförbundet som gäller från den 21 februari 2002. I den omfattning landstinget ger vård i enlighet med vad som nu sagts lämnas statlig ersättning till landstingen enligt förordningen (1996:1357) om statlig ersättning för hälso- och sjukvård till asylsökande.

På regeringens uppdrag överlämnade Socialstyrelsen i november 2001 en rapport till regeringen angående förutsättningar för riktlinjer för hur asylsökande barn skall få tillgång till hälsosamtal och hur dessa barns hälsotillstånd skall kartläggas. Rapporten bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Asylsökande barns och barn som har beviljats tidsbegränsat uppehållstillstånd med stöd av 2 kap. 4 a § utlänningslagen har sedan den 1 januari 2002 tillgång till utbildning inom det offentliga skolväsendet, förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg på i huvudsak samma villkor som gäller för barn som är bosatta i Sverige. Detsamma gäller barn som av andra skäl ansökt om uppehållstillstånd i Sverige och getts rätt att vistas här medan deras ansökan prövas. Barnen bör tas emot i det offentliga skolväsendet så snart det är lämpligt med hänsyn till barnets personliga förhållanden. Mottagandet bör dock ske senast en månad efter barnets ankomst till Sverige. Genom skolgången ges barnen struktur i tillvaron, får tillgång till elevvård och de barn som är i behov av särskilda insatser kan fångas upp och vid behov remitteras vidare till barn- och ungdomspsykiatri. Om föräldrarna förvärvsarbetar eller studerar eller om barnet har ett eget behov skall barn i åldern 1–6 år erbjudas förskoleverksamhet (dvs. förskola eller familjedaghem) och barn i åldern 6–12 år erbjuds skolbarnsomsorg (dvs. fritidshem eller familjedaghem). Asylsökande barn skall precis som i Sverige bosatta barn, efter en individuell prövning, kunna få förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg utifrån sitt eget behov, dvs. oberoende av föräldrarnas sysselsättning (prop. 2000/01:115).

Inom ramen för Migrationsverkets mottagandesystem anordnas också föräldrabaserad barnverksamhet.

Regeringen beslutade i oktober 2001 att ställa ca 2,7 miljoner kronor ur Allmänna arvsfonden till Röda Korsets förfogande för ett projekt med syfte att sprida erfarenheter och metoder som utvecklats vid Röda Korsets center i Uppsala vidare till Röda Korsets övriga center i

Stockholm, Malmö och Skövde. Medlen avsåg det första året av en planerad treårsperiod.

Prop. 2001/02:178

I Röda Korsets center i Uppsala har man arbetat med traumatiserade barn och ungdomar en längre tid och det är detta centers erfarenheter som ligger till grund för projektet Hjälp till barn och ungdomar påverkade av krig och konflikt. Genom medverkan av terapeut och sjukgymnast kommer en växelverkan i behandlingen mellan psykiska besvär och kroppsliga besvär till stånd. Målsättningen är att medverka till att ungdomarna får ett rikare liv.

4.6.3 Slutsats

Migrationsverket och andra svenska myndigheter har goda möjligheter att upptäcka och ge stöd samt vård till och struktur i tillvaros för asylsökande barn som varit inblandade i väpnade konflikter. Metodutvecklingen sker kontinuerligt inom området. Alla barn som är bosatta i Sverige har samma rätt till hälso- och sjukvård. Asylsökande barn har samma rätt till hälso- och sjukvård (inklusive barnpsykiatrisk vård) samt skolgång, förskoleverksamhet och skolbarnomsorg. Svenska myndigheter är medvetna om behovet av att nätverk byggs upp mellan Migrationsverket, landstingen, kommunerna och föreningslivet för att snabbt upptäcka dessa barn och ge dem adekvata insatser med hänsyn till deras upplevelser. Föräldrarnas medverkan och förståelse för barns behov är naturligtvis viktig.

Sammanfattningsvis kan sägas att Sverige med nuvarande lagstiftning och övriga åtgärder på området får anses uppfylla de krav som ställs på staterna i protokollet.

4.7 Internationellt samarbete

Artikel 7

1. Konventionsstaterna skall samarbeta om genomförandet av detta protokoll, inbegripet förhindrande av varje verksamhet som strider mot protokollet och om rehabilitering och återanpassning i samhället av personer som är offer för handlingar i strid med detta protokoll, bland annat genom tekniskt samarbete och ekonomiskt bistånd. Sådant bistånd och samarbete kommer att ske i samråd mellan berörda konventionsstater och relevanta internationella organisationer.

2. De konventionsstater som har möjlighet därtill skall lämna sådant bistånd genom befintliga multilaterala, bilaterala eller andra program, eller, bland annat, genom en frivillig fond som upprättas i enlighet med generalförsamlingens regler.

4.7.1 Artikelns innebörd

Enligt protokollet skall konventionsstaterna samarbeta om protokollets genomförande. Samarbetet med tekniska eller finansiella bidrag genomförs enligt protokollet i samförstånd mellan parterna.

Konventionsstater som har möjlighet skall ge sådant bidrag genom multilaterala, bilaterala eller andra program.

4.7.2 Slutsats

Stöd till förmån för barn i väpnade konflikter i andra konventionsstater ges främst genom det humanitära biståndet. I mitten av 90-talet gav regeringen Sida ett uppdrag att tydligt fokusera på barn i såväl bilateralt som multilateralt utvecklingsarbete. Behovet av att belysa barns situation och rättigheter genomsyrar arbetet med olika biståndsstrategier.

Sida är redan engagerat i aktiviteter för att skydda och stödja barn som drabbats av väpnade konflikter på olika sätt. Genom svenska Rädda Barnen bidrar Sida till ett projekt för rehabilitering och reintegrering av barnsoldater i Sudan och genom Unicef stöder Sida ett motsvarande program för barnsoldater i Liberia. I norra Uganda arbetar svenska och danska Rädda Barnen med Sidas stöd med utbildning av ugandiska regeringssoldater i barnets rättigheter. Sida har också uppdragit åt institutionen för freds- och konfliktforskning vid Uppsala universitet att göra en studie om de sociala nätverken runt barn i väpnade konflikter för att utveckla metoder att öka skyddet omkring dem i förebyggande syfte.

Regeringen kommer att följa arbetet med att upprätta den frivilliga fonden och utvärdera frågan om eventuella bidrag.

4.8 Rapportering, undertecknande och ikraftträdande – artiklarna 8–13

Artiklarna 8–13 innehåller bestämmelser om rapportering, undertecknande ikraftträdande m.m.

Konventionsstaterna skall enligt protokollets artikel 8 rapportera till FN:s barnrättskommitté. Den första rapporten skall avges inom två år efter protokollets ikraftträdande för staten ifråga. Rapporten skall vara heltäckande vad gäller åtgärder som staten vidtagit för att implementera protokollet.

Efter den första heltäckande rapporten skall information om protokollets tillämpning inkluderas i konventionsstatens regelbundna rapportering till FN:s barnrättskommitté enligt barnkonventionen. Protokollet innebär en utökning av Sveriges rapporteringsskyldighet enligt barnkonventionen.

Sverige överlämnar sin tredje rapport till FN:s barnrättskommitté i september 2002.

Vad gäller anslutning till protokollet ges stater som ej är parter i barnkonventionen möjlighet att tillträda protokollet.

Protokollet träder i kraft tre månader efter det att 10 stater ratificerat protokollet. Möjligheten att frånträda protokollet finns liksom att föreslå ändringar till protokollet.

5 Godkännande av protokollet

Regeringens förslag: Riksdagen godkänner det fakultativa protokollet till FN:s konvention om barnets rättigheter om barns indragning i väpnade konflikter.

Regeringens bedömning: En förklaring enligt artikel 3 punkt 2 med innehållet att Sverige tillämpar en 18-års gräns vid frivillig rekrytering till sina väpnade styrkor bör avges.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser som har svarat välkomnar att Sverige nu avser att ratificera det fakultativa protokollet och ser inga hinder för detta. *Rädda Barnen* och *Svenska Röda Korset* har anfört att det förhållandet att det i en stridande organisation kan finnas 15-åringar med uniform och vapen, från 17 år med automatvapen, är anmärkningsvärt. Organisationerna ser dock inte detta som något hinder för ratifikation. De båda organisationerna önskar dock ett förtydligande av när ny lagstiftning för uppfyllande av artikel 4 kommer att föreslås. *Barnombudsmannen* anser att det bör klargöras vilka uppgifter den som fyllt 16 men inte 18 år kan ha inom den frivilliga försvarsverksamheten.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Sverige har, som anförts inledningsvis i denna proposition, alltsedan barnkonventionens tillblivelse drivit frågan om att barnkonventionen skall stadga en 18-årsgräns för barns inblandning i väpnade konflikter. Det är därför en viktig politisk markering och signal till omvärlden att Sverige också ratificerar detta protokoll.

En genomgång av protokollets förpliktelser och svensk lagstiftning ger vid handen att Sverige bör kunna ratificera protokollet. Sverige har sedan en längre tid en strikt 18-årsgräns när det gäller såväl obligatorisk som frivillig rekrytering till landets väpnade styrkor.

Den ungdomsverksamhet som bedrivs av Försvarsmakten, hemvärnet och olika frivilliga försvarsorganisationer fyller en viktig funktion i informationsarbetet om det svenska totalförsvaret. Ungdomsverksamheten påverkas inte av protokollets bestämmelser och följaktligen, vilket remissinstanserna också funnit, utgör verksamheten i dess nuvarande form inte hinder för ratifikation.

De uppgifter inom totalförsvaret som de som är mellan 16 och 18 år kan få utföra faller inte under det militära försvaret utan återfinns bland annat i det kommunala hemskyddet. Exempel på sådana uppgifter kan vara att informera om och att ledsaga andra till skyddsrum.

Svensk lagstiftning uppfyller till övervägande del de krav som uppställs i artikel 4. Icke-statliga väpnade gruppers frivilliga rekrytering i Sverige av enstaka barn i åldern 15–18 år för fientligheter utom riket är dock inte till alla delar kriminaliserad i svensk rätt. Åtagandet enligt artikel 4 torde därför föranleda lagändringar i fråga om kriminaliseringens omfattning. Något konkret förslag till lagstiftning läggs dock inte fram i detta sammanhang. Lagstiftningsbehovet kommer att behandlas i ett

senare sammanhang. Detta förhållande utgör dock inget hinder för ratifikation. Jfr vad som sägs om stadgandet i artikel 8 på sid. 17. Prop. 2001/02:178

Deklaration enligt artikel 3 punkt 2

Regeringen avser att för Sveriges räkning i samband med ratifikation avge en deklARATION med innebörd att vi har en 18-årsgräns för frivillig rekrytering till de väpnade styrkorna, vilket stämmer väl överens med den linje som Sverige sedan länge drivit internationellt. Denna deklARATION är obligatorisk enligt protokollets artikel 3 p 2. DeklARATIONEN föranleder ingen ändring av svensk lagstiftning då 18-årsgräns gäller för all tjänstgöring inom Försvarsmakten oavsett om den sker genom tvångsrekrytering eller frivillig rekrytering.

Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the involvement of children in armed conflicts

Prop. 2001/02:178
Bilaga 1

The States Parties to the present Protocol

Encouraged by the overwhelming support for the Convention on the Rights of the Child, demonstrating the widespread commitment that exists to strive for the promotion and protection of the rights of the child,

Reaffirming that the rights of children require special protection, and calling for continuous improvement of the situation of children without distinction, as well as for their development and education in conditions of peace and security,

Disturbed by the harmful and widespread impact of armed conflict on children and the long-term consequences it has for durable peace, security and development,

Condemning the targeting of children in situations of armed conflict and direct attacks on objects protected under international law, including places that generally have a significant presence of children, such as schools and hospitals,

Noting the adoption of the Rome Statute of the International Criminal Court, in particular, the inclusion therein as a war crime, of conscripting or enlisting children under the age of 15 years or using them to participate actively in hostilities in both international and non-international armed conflicts,

Considering therefore that to strengthen further the implementation of rights recognized in the Convention on the Rights of the Child there is a need to increase the protection of children from involvement in armed conflict,

Noting that article 1 of the Convention on the Rights of the Child specifies that, for the purposes of that Convention, a child means every human being below the age of 18 years unless, under the law applicable to the child, majority is attained earlier,

Convinced that an optional protocol to the Convention that raises the age of possible recruitment of persons into armed forces and their participation in hostilities will contribute effectively to the implementation of the principle that the best interests of the child are to be a primary consideration in all actions concerning children,

Noting that the twenty-sixth International Conference of the Red Cross and Red Crescent in December 1995 recommended, inter alia, that parties to conflict take every feasible step to ensure that children below the age of 18 years do not take part in hostilities,

Welcoming the unanimous adoption, in June 1999, of International Labour Organization Convention No. 182 on the Prohibition and Immediate Action for the Elimination of the Worst Forms of Child Labour, which prohibits, inter alia, forced or compulsory recruitment of children for use in armed conflict,

Condemning with the gravest concern the recruitment, training and use within and across national borders of children in hostilities by armed groups distinct from the armed forces of a State, and recognizing the responsibility of those who recruit, train and use children in this regard,

Recalling the obligation of each party to an armed conflict to abide by the provisions of international humanitarian law,

Stressing that the present Protocol is without prejudice to the purposes and principles contained in the Charter of the United Nations, including Article 51, and relevant norms of humanitarian law,

Bearing in mind that conditions of peace and security based on full respect of the purposes and principles contained in the Charter and observance of applicable human rights instruments are indispensable for the full protection of children, in particular during armed conflicts and foreign occupation,

Recognizing the special needs of those children who are particularly vulnerable to recruitment or use in hostilities contrary to the present Protocol owing to their economic or social status or gender,

Mindful of the necessity of taking into consideration the economic, social and political root causes of the involvement of children in armed conflicts,

Convinced of the need to strengthen international cooperation in the implementation of the present Protocol, as well as the physical and psychosocial rehabilitation and social reintegration of children who are victims of armed conflict,

Encouraging the participation of the community and, in particular, children and child victims in the dissemination of informational and educational programmes concerning the implementation of the Protocol,

Have agreed as follows:

Article 1

States Parties shall take all feasible measures to ensure that members of their armed forces who have not attained the age of 18 years do not take a direct part in hostilities.

Article 2

States Parties shall ensure that persons who have not attained the age of 18 years are not compulsorily recruited into their armed forces.

Article 3

1. States Parties shall raise the minimum age for the voluntary recruitment of persons into their national armed forces from that set out in article 38, paragraph 3, of the Convention on the Rights of the Child, taking account of the principles contained in that article and recognizing that under the Convention persons under the age of 18 years are entitled to special protection.

2. Each State Party shall deposit a binding declaration upon ratification of or accession to the present Protocol that sets forth the minimum age at

which it will permit voluntary recruitment into its national armed forces and a description of the safeguards it has adopted to ensure that such recruitment is not forced or coerced.

3. States Parties that permit voluntary recruitment into their national armed forces under the age of 18 years shall maintain safeguards to ensure, as a minimum, that:

- (a) Such recruitment is genuinely voluntary;*
- (b) Such recruitment is carried out with the informed consent of the person's parents or legal guardian;*
- (c) Such persons are fully informed of the duties involved in such military service;*
- (d) Such persons provide reliable proof of age prior to acceptance into national military service.*

4. Each State Party may strengthen its declaration at any time by notification to that effect addressed to the Secretary-General of the United Nations, who shall inform all States Parties. Such notification shall take effect on the date on which it is received by the Secretary-General.

5. The requirement to raise the age in paragraph 1 of the present article does not apply to schools operated by or under the control of the armed forces of the States Parties, in keeping with articles 28 and 29 of the Convention on the Rights of the Child.

Article 4

1. Armed groups that are distinct from the armed forces of a State should not, under any circumstances, recruit or use in hostilities persons under the age of 18 years.

2. States Parties shall take all feasible measures to prevent such recruitment and use, including the adoption of legal measures necessary to prohibit and criminalize such practices.

3. The application of the present article shall not affect the legal status of any party to an armed conflict.

Article 5

Nothing in the present Protocol shall be construed as precluding provisions in the law of a State Party or in international instruments and international humanitarian law that are more conducive to the realization of the rights of the child.

Article 6

1. Each State Party shall take all necessary legal, administrative and other measures to ensure the effective implementation and enforcement of the provisions of the present Protocol within its jurisdiction.

2. *States Parties undertake to make the principles and provisions of the present Protocol widely known and promoted by appropriate means, to adults and children alike.*

3. *States Parties shall take all feasible measures to ensure that persons within their jurisdiction recruited or used in hostilities contrary to the present Protocol are demobilized or otherwise released from service. States Parties shall, when necessary, accord to such persons all appropriate assistance for their physical and psychological recovery and their social reintegration.*

Article 7

1. *States Parties shall cooperate in the implementation of the present Protocol, including in the prevention of any activity contrary thereto and in the rehabilitation and social reintegration of persons who are victims of acts contrary thereto, including through technical cooperation and financial assistance. Such assistance and cooperation will be undertaken in consultation with the States Parties concerned and the relevant international organizations.*

2. *States Parties in a position to do so shall provide such assistance through existing multilateral, bilateral or other programmes or, inter alia, through a voluntary fund established in accordance with the rules of the General Assembly.*

Article 8

1. *Each State Party shall, within two years following the entry into force of the present Protocol for that State Party, submit a report to the Committee on the Rights of the Child providing comprehensive information on the measures it has taken to implement the provisions of the Protocol, including the measures taken to implement the provisions on participation and recruitment.*

2. *Following the submission of the comprehensive report, each State Party shall include in the reports it submits to the Committee on the Rights of the Child, in accordance with article 44 of the Convention, any further information with respect to the implementation of the Protocol. Other States Parties to the Protocol shall submit a report every five years.*

3. *The Committee on the Rights of the Child may request from States Parties further information relevant to the implementation of the present Protocol.*

Article 9

1. *The present Protocol is open for signature by any State that is a party to the Convention or has signed it.*

2. *The present Protocol is subject to ratification and is open to accession by any State. Instruments of ratification or accession shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations.*

3. *The Secretary-General, in his capacity as depositary of the Convention and the Protocol, shall inform all States Parties to the Convention and all States that have signed the Convention of each instrument of declaration pursuant to article 3.*

Article 10

1. *The present Protocol shall enter into force three months after the deposit of the tenth instrument of ratification or accession.*

2. *For each State ratifying the present Protocol or acceding to it after its entry into force, the Protocol shall enter into force one month after the date of the deposit of its own instrument of ratification or accession.*

Article 11

1. *Any State Party may denounce the present Protocol at any time by written notification to the Secretary-General of the United Nations, who shall thereafter inform the other States Parties to the Convention and all States that have signed the Convention. The denunciation shall take effect one year after the date of receipt of the notification by the Secretary-General. If, however, on the expiry of that year the denouncing State Party is engaged in armed conflict, the denunciation shall not take effect before the end of the armed conflict.*

2. *Such a denunciation shall not have the effect of releasing the State Party from its obligations under the present Protocol in regard to any act that occurs prior to the date on which the denunciation becomes effective. Nor shall such a denunciation prejudice in any way the continued consideration of any matter that is already under consideration by the Committee on the Rights of the Child prior to the date on which the denunciation becomes effective.*

Article 12

1. *Any State Party may propose an amendment and file it with the Secretary-General of the United Nations. The Secretary-General shall thereupon communicate the proposed amendment to States Parties with a request that they indicate whether they favour a conference of States Parties for the purpose of considering and voting upon the proposals. In the event that, within four months from the date of such communication, at least one third of the States Parties favour such a conference, the Secretary-General shall convene the conference under the auspices of the United Nations. Any amendment adopted by a majority of States Parties present and voting at the conference shall be submitted to the General Assembly of the United Nations for approval.*

2. *An amendment adopted in accordance with paragraph 1 of the present article shall enter into force when it has been approved by the General Assembly and accepted by a two-thirds majority of States Parties.* Prop. 2001/02:178
Bilaga 1

3. *When an amendment enters into force, it shall be binding on those States Parties that have accepted it, other States Parties still being bound by the provisions of the present Protocol and any earlier amendments they have accepted.*

Article 13

1. *The present Protocol, of which the Arabic, Chinese, English, French, Russian and Spanish texts are equally authentic, shall be deposited in the archives of the United Nations.*

2. *The Secretary-General of the United Nations shall transmit certified copies of the present Protocol to all States Parties to the Convention and all States that have signed the Convention.*

Fakultativt protokoll till konventionen om barnets rättigheter vid indragning av barn i väpnade konflikter

Prop. 2001/02:178
Bilaga 2

De stater som är parter i detta protokoll,

som uppmuntras av det överväldigande stödet för konventionen om barnets rättigheter, som visar på det omfattande engagemang som finns att sträva efter att främja och skydda barnets rättigheter,

som ånyo bekräftar att barnens rättigheter kräver särskilt skydd och påkallar fortsatt förbättring av barnens ställning utan åtskillnad samt utveckling och utbildning under fredliga och trygga förhållanden,

som oroas av den skadliga och omfattande inverkan av väpnade konflikter på barn och de långsiktiga konsekvenser detta har för varaktig fred, säkerhet och utveckling,

som fördömer att barn görs till måltavla i väpnade konflikter och direkta angrepp på mål som är skyddade enligt internationell rätt, inbegripet platser där barn normalt vistas i stor utsträckning, såsom skolor och sjukhus,

som konstaterar att Romstadgan för internationella brottmålsdomstolen har antagits, och i synnerhet att rekrytering och värvning av barn under 15 års ålder eller användning av dem för aktivt deltagande i fientligheter har inbegripits i stadgan som en krigsförbrytelse i både internationella och nationella väpnade konflikter,

som därför anser att det, för att ytterligare stärka genomförandet av de rättigheter som har erkänts i konventionen om barnets rättigheter, finns ett behov av ett ökat skydd av barn från att bli indragna i väpnade konflikter,

som noterar att det i artikel 1 i konventionen om barnets rättigheter anges att med barn avses i den konventionen varje människa under 18 år, om inte barnet blir myndigt tidigare enligt den lag som gäller för barnet,

som är övertygade om att ett fakultativt protokoll till konventionen, som höjer åldern för möjlighet att rekrytera personer till väpnade styrkor och deras deltagande i fientligheter, kommer att bidra effektivt till genomförandet av principen att barnets bästa skall komma i främsta rummet vid alla åtgärder som rör barn,

som noterar att den tjugosjätte internationella Röda Kors- och Röda Halvmånekonferens i december 1995 bland annat rekommenderas att parter i konflikter skall vidta alla möjliga åtgärder för att säkerställa att barn under 18 års ålder inte deltar i fientligheter,

som även välkomnar det enhälliga antagandet i juni 1999 av ILO:s konvention nr 182 om förbud mot och omedelbara åtgärder för att avskaffa de värsta formerna av barnarbete, i vilken bland annat tvångsrekrytering eller obligatorisk rekrytering av barn till väpnade konflikter förbjuds,

som på största allvar fördömer rekrytering, utbildning och användning, inom och över nationsgränser, av barn i stridigheter av väpnade grupper

som inte tillhör en stats väpnade styrkor och som erkänner ansvaret hos dem som rekryterar, utbildar och använder barn för detta ändamål,

som erinrar om den skyldighet som varje part i en väpnad konflikt har att följa bestämmelserna i internationell humanitär rätt,

som betonar att detta protokoll inte påverkar tillämpningen av de syften och principer som uttrycks i Förenta nationernas stadga, inbegripet artikel 51, och de normer i humanitär rätt som berörs,

som beaktar att fredliga och trygga förhållanden baserade på full respekt för de syften och principer som uttrycks i Förenta nationernas stadga samt iakttagande av tillämpliga instrument för mänskliga rättigheter är oumbärliga för ett fullständigt skydd av barnen, i synnerhet under väpnade konflikter och ockupation av främmande makt,

som erkänner de speciella behoven hos barn som på grund av sin ekonomiska eller sociala ställning eller sitt kön är särskilt utsatta för rekrytering eller användning i fientligheter i strid med detta protokoll,

som även är uppmärksamma på behovet av att beakta de ekonomiska, sociala och politiska grundorsakerna till att barn blir indragna i väpnade konflikter,

som är övertygade om behovet av att stärka det internationella samarbetet enligt detta protokoll samt av fysisk och psykosocial rehabilitering och social återanpassning av barn som är offer för väpnad konflikt,

som uppmuntrar medverkan av samhället, i synnerhet av barn och barnoffer, i informationsspridning och utbildningsprogram som rör genomförandet av detta protokoll,

har kommit överens om följande:

Artikel 1

Konventionsstaterna skall vidta alla genomförbara åtgärder för att säkerställa att medlemmar av deras väpnade styrkor som inte uppnått 18 års ålder inte deltar direkt i fientligheter.

Artikel 2

Konventionsstaterna skall säkerställa att personer som inte har uppnått 18 års ålder inte blir föremål för obligatorisk rekrytering till deras väpnade styrkor.

Artikel 3

1. Konventionsstaterna skall höja minimiåldern för frivillig rekrytering av personer till deras nationella väpnade styrkor från den ålder som anges i artikel 38.3 i konventionen om barnets rättigheter, med beaktande av principerna i den artikeln och med erkännande av att personer under 18 år enligt den konventionen har rätt till särskilt skydd.

2. Varje konventionsstat skall vid ratificering av eller anslutning till detta protokoll deponera en bindande förklaring där det anges vid vilken minimiålder den kommer att tillåta frivillig rekrytering till sina nationella väpnade styrkor och en beskrivning av de säkerhetsåtgärder den

har vidtagit för att säkerställa att sådan rekrytering inte sker med tvång eller våld.

Prop. 2001/02:178
Bilaga 2

3. Konventionsstater som tillåter frivillig rekrytering av personer under 18 års ålder till sina nationella väpnade styrkor skall upprätthålla säkerhetsåtgärder för att åtminstone säkerställa att:

- (a) Sådan rekrytering verkligen är frivillig;
- (b) Sådan rekrytering sker med informerat samtycke av den berörda personens föräldrar eller vårdnadshavare;
- (c) Sådana personer får fullständig information om de arbetsuppgifter som en sådan militärtjänst innebär;
- (d) Sådana personer företer ett tillförlitligt åldersbevis innan de godtas för nationell militärtjänst.

4. Varje konventionsstat får när som helst förstärka sin förklaring genom en notifikation ställd till Förenta nationernas generalsekreterare, som skall underrätta samtliga konventionsstater. En sådan notifikation skall gälla från den dag då generalsekreteraren mottog den.

5. Kravet i punkt 1 att höja åldern gäller inte skolor som drivs eller kontrolleras av konventionsstaternas väpnade styrkor, i överensstämmelse med artiklarna 28 och 29 i konventionen om barnets rättigheter.

Artikel 4

1. Väpnade grupper som inte tillhör en stats väpnade styrkor bör inte under några omständigheter rekrytera eller använda personer under 18 års ålder i fientligheter.

2. Konventionsstaterna skall vidta alla genomförbara åtgärder för att förhindra sådan rekrytering och användning, inbegripet antagande av de rättsliga bestämmelser som är nödvändiga för att förbjuda och kriminalisera sådan verksamhet.

3. Tillämpningen av denna artikel enligt detta protokoll skall inte påverka någon parts rättsliga status i en väpnad konflikt.

Artikel 5

Ingenting i detta protokoll skall tolkas så att det undanröjer bestämmelser i en konventionsstats lag eller i internationella instrument och internationell humanitär rätt som går längre när det gäller att förverkliga barnets rättigheter.

Artikel 6

1. Varje konventionsstat skall vidta alla rättsliga, administrativa och andra åtgärder som krävs för att säkerställa att bestämmelserna i detta protokoll genomförs och tillämpas effektivt inom dess jurisdiktion.

2. Konventionsstaterna åtar sig att genom lämpliga åtgärder göra protokollets principer och bestämmelser allmänt kända bland såväl vuxna som barn.

3. Konventionsstaterna skall vidta alla genomförbara åtgärder för att säkerställa att personer inom deras rättskipningsområde som rekryteras eller används i fientligheter i strid med detta protokoll hemförlovas eller på annat sätt frigörs från tjänst. Konventionsstaterna skall om nödvändigt ge dessa personer allt tillbörligt bistånd för deras fysiska och psykiska rehabilitering och återanpassning i samhället.

Artikel 7

1. Konventionsstaterna skall samarbeta om genomförandet av detta protokoll, inbegripet förhindrande av varje verksamhet som strider mot protokollet och om rehabilitering och återanpassning i samhället av personer som är offer för handlingar i strid med detta protokoll, bland annat genom tekniskt samarbete och ekonomiskt bistånd. Sådant bistånd och samarbete kommer att ske i samråd mellan berörda konventionsstater och relevanta internationella organisationer.

2. De konventionsstater som har möjlighet därtill skall lämna sådant bistånd genom befintliga multilaterala, bilaterala eller andra program, eller, bland annat, genom en frivillig fond som upprättas i enlighet med generalförsamlingens regler.

Artikel 8

1. Varje konventionsstat skall inom två år efter protokollets ikraftträdande för den staten tillställa kommittén för barnets rättigheter en rapport med utförlig information om de åtgärder den vidtagit för att genomföra bestämmelserna i protokollet, inbegripet de åtgärder som vidtagits för att genomföra bestämmelserna om deltagande och rekrytering.

2. Efter avgivandet av den utförliga rapporten skall varje konventionsstat i de rapporter den avger till kommittén för barnets rättigheter i enlighet med artikel 44 i konventionen lämna all ytterligare information om genomförandet av protokollets bestämmelser. Andra konventionsstater i protokollet skall avge rapport vart femte år.

3. Kommittén för barnets rättigheter kan begära ytterligare information från konventionsstaterna om genomförandet av bestämmelserna i detta protokoll.

Artikel 9

1. Detta protokoll är öppet för undertecknande av varje stat som är part i konventionen eller som har undertecknat den.

2. Detta protokoll skall ratificeras eller vara öppet för anslutning av vilken stat som helst. Ratifikations- eller anslutningsinstrument skall deponeras hos Förenta nationernas generalsekreterare.

3. Förenta nationernas generalsekreterare skall, i sin egenskap av depositarie för konventionen och protokollet, informera alla konventionsstater och alla stater som har undertecknat konventionen om varje instrument om förklaring i enlighet med artikel 3, ratificering eller anslutning till protokollet.

Artikel 10

1. Detta protokoll träder i kraft tre månader från den dag då det tionde ratifikations- eller anslutningsinstrumentet deponerades.

2. För varje stat som ratificerar detta protokoll eller ansluter sig till det efter dess ikraftträdande träder detta protokoll i kraft en månad från den dag då dess eget ratifikations- eller anslutningsinstrument deponerades.

Artikel 11

1. En konventionsstat kan när som helst säga upp detta protokoll genom skriftlig notifikation till Förenta nationernas generalsekreterare, som därefter skall underrätta de andra konventionsstaterna och alla stater som har undertecknat konventionen. Uppsägningen träder i kraft ett år från den dag då Förenta nationernas generalsekreterare mottog notifikationen. Om den uppsägande konventionsstaten vid utgången av det året är indragen i väpnad konflikt, träder emellertid uppsägningen inte i kraft förrän den väpnade konflikten har upphört.

2. En sådan uppsägning innebär inte att konventionsstaten befrias från sina åtaganden enligt detta protokoll med avseende på någon handling som inträffar före den dag då uppsägningen träder i kraft. Inte heller skall en sådan uppsägning på något sätt påverka den fortsatta behandlingen av ett ärende som redan behandlas av Kommittén före den dag då uppsägningen träder i kraft.

Artikel 12

1. En konventionsstat kan föreslå en ändring och överlämna förslaget till Förenta nationernas generalsekreterare. Generalsekreteraren skall sedan översända ändringsförslaget till konventionsstaterna med en begäran om att dessa anger om de tillstyrker att en konferens med konventionsstaterna sammankallas för att behandla och rösta om förslagen. Om minst en tredjedel av staterna inom fyra månader efter förslagets översändande tillstyrker en sådan konferens, skall generalsekreteraren sammankalla konferensen i Förenta nationernas regi. Ändringsförslag som antagits av en majoritet av de vid konferensen närvarande och röstande konventionsstaterna skall underställas Generalförsamlingen för godkännande.

2. *En ändring som antagits enligt punkt 1 i denna artikel träder i kraft när den har godkänts av Förenta nationernas generalförsamling och antagits av konventionsstaterna med två tredjedels majoritet.*

Prop. 2001/02:178
Bilaga 2

3. *När en ändring träder i kraft skall den vara bindande för de konventionsstater som har antagit den, medan övriga konventionsstater fortfarande är bundna av bestämmelserna i detta protokoll och eventuella tidigare ändringar, som de antagit.*

Artikel 13

1. *Detta protokoll, där de arabiska, engelska, franska, kinesiska, ryska och spanska texterna är lika giltiga, skall deponeras i Förenta nationernas arkiv.*

2. *Förenta nationernas generalsekreterare skall översända bestyrkta kopior av detta protokoll till alla konventionsstater och alla stater som har undertecknat konventionen.*

Promemoria om fakultativt protokoll till barnkonventionen angående barn i väpnade konflikter

Försvarsmakten
Frivilliga försvarsorganisationers samarbetskommitté
Riksåklagaren
Rikspolisstyrelsen
Sida
Barnombudsmannen
Skolverket
Ungdomsstyrelsen
Socialstyrelsen
Svenska Kommunförbundet
Landsstingsförbundet
Svenska Unicef
Svenska FN-förbundet
Rädda Barnen
Röda Korset
Röda Korsets Ungdomsförbund
Landsrådet för Sveriges Ungdomsorganisationer
Nätverket för barnkonventionen
ILO-kommittén

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 25 april 2002

Närvarande: statsrådet Hjelm-Wallén, ordförande, och statsråden Winberg, Ulvskog, Sahlin, von Sydow, Östros, Messing, Engqvist, Rosengren, Larsson, Lejon, Lövdén, Ringholm, Sommestad

Föredragande: statsrådet Engqvist

Regeringen beslutar proposition 2001/02:178 Barn i väpnade konflikter – Fakultativt protokoll till FN:s konvention om barnets rättigheter